

Izveštaj o radu za 2020. godinu

Regionalne agencije za razvoj istočne Srbije – RARIS

UVOD

Regionalna agencija za razvoj istočne Srbije – RARIS osnovana je 28. marta 2007. na osnivačkoj Skupštini održanoj u Zaječaru, a registrovana 31. maja kao DOO kod Agencije za privredne registre.

RARIS je sa radom počeo 1. jula 2007. god.

Osnivači RARIS-a su gradovi Zaječar i Bor i opštine: Majdanpek, Kladovo, Negotin, Sokobanja, Knjaževac i Boljevac, Regionalna privredna komora, Fakultet za menadžment, Preduzeće za puteve Zaječari Timočki klub.

Programom rada definisana su sledeća strateška opredeljenja RARIS-a:

- Vizija: Balansiran i ujednačeniji regionalni razvoj u Srbiji
- Misija: Stvaranje, podrška i podsticanje regionalnog razvoja i stvaranje stimulativnog poslovnog okruženja u istočnoj Srbiji
- Cilj: Podrška razvojnim inicijativama zasnovana na institucionalnom umrežavanju i partnerstvima koja ima za cilj održivi razvoj istočne Srbije

TERITORIJA I CILJNA GRUPA

RARIS je svoje aktivnosti realizovao na teritoriji istočne Srbije – region Timočke krajine koji se sastoji od gradova Bora i Zaječara i opština: Boljevac, Sokobanja, Knjaževac, Majdanpek, Kladovo i Negotin.

Ciljne grupe RARIS-a su bile:

- Lokalne vlasti i njihove institucije, javna komunalna preduzeća i druge institucije i organizacije u nadležnosti lokalnih vlasti.
- Institucije u funkciji podrške biznis aktivnostima (Regionalna privredna komora, Biznis inkubatori, Udruženja preduzetnika i druge organizacije za podršku biznisu i poslovanju)
- Biznis sektor: preduzetnici, privredna društva, seoska turistička domaćinstva, poljoprivredna gazdinstva, i drugi nosioci poslovnih aktivnosti i poslovne aktivnosti uopšte
- Organizacije građanskog društva i druge organizacije iz lokalne zajednice

ZAKON O REGIONALNOM RAZVOJU

Za rad RARIS-a je od posebne važnosti Zakon o regionalnom razvoju. Po Zakonu o regionalnom razvoju (član 37) Regionalna razvojna agencija je privredno društvo ili udruženje osnovano za obavljanje poslova odnosno unapređenje regionalnog razvoja, koja je akreditovana, u skladu sa ovim Zakonom. Za region južne i istočne Srbije je po Zakonu predviđeno da se akredituju minimum tri Regionalne razvojne agencije.

Na osnovu 41. stav 2. Zakona o regionalnom razvoju („Službeni glasnik RS“, br. 51/09 i 30/10), i člana 42. stav 1. Zakona o Vladi („Službeni glasnik RS“, br. 55/05, 71/05-ispravka, 101/07 i 65/08), Vlada Srbije je donela UREDBU O UTVRĐIVANJU BLIŽIH USLOVA, KRITERIJUMA I NAČINA AKREDITACIJE I ODUZIMANJA AKREDITACIJE REGIONALNIM RAZVOJNIM AGENCIJAMA. Ovom Uredbom (član 2) utvrđuju se bliži uslovi, kriterijumi i način akreditacije privrednih društava i udruženja osnovanih za obavljanje poslova odnosno unapređenje regionalnog razvoja. Akreditacija se sprovodi radi uspostavljanja pravnog i institucionalnog okvira za planiranje, organizovanje koordiniranje i realizaciju razvojnih aktivnosti u cilju osiguranja kvaliteta i održivosti institucija koje se bave regionalnim razvojem u skladu sa Zakonom o regionalnom razvoju. RARIS je uspeo da postane prva Akreditovana Regionalna razvojna agencija u Srbiji, od 4. maja 2011. godine.

RARIS je takodje uspeo da postane prva Regionalna razvojna agencija koja je obnovila akreditaciju 16. maja 2013 godine, na period od 5 godina. RARIS je ponovo obnovio akreditaciju 19. jula 2018 na period od 5 godina.

U skladu sa Zakonom o regionalnom razvoju svake godine Razvojna agencija Srbije vrši vrednovanje rada Akreditovanih regionalnih razvojnih agencija. Razvojna agencija Srbije je rad RARIS-a u prethodnoj godini vrednovala sa 62,4 poena, sa ocenom "odličan".

U skladu sa primenom Zakona o regionalnom razvoju su aktivnosti RARIS-a bile jednim delom bile okrenute i pomoći u implementaciji Zakona, pre svega kroz Programe koje je realizovala Razvojna agencija Srbije a u istočnoj Srbiji ih sprovodio RARIS.

Razvojna agencija Srbije je i ove godine učestvovala u sufinansiranju godišnje članarine jedinice lokalne samouprave zavisno od stepena razvijenosti na sledeći način:

- 1) u iznosu od 25% godišnje članarine za jedinice lokalne samouprave razvrstane u treću grupu po stepenu razvijenosti;
- 2) u iznosu od 50% godišnje članarine za jedinice lokalne samouprave razvrstane u četvrtu grupu po stepenu razvijenosti;
- 3) u iznosu od 75% godišnje članarine u devastiranim područjima.

Zahtev za sufinansiranje članarine za 2020-tu godinu su podnele opštine: Knjaževac, Negotin, i Sokobanja.

RESURSI RARIS-a u 2020. godini

- Ljudski resursi

RARIS je 2020. godinu završio sa Direktorom, 3 projekt menadžera, 1 task menadžerom i 2 asistenta (InDoc centar i administracija).

Većina zaposlenih su sa velikim iskustvom na sličnim poslovima, sa širokim spektrom znanja koje je omogućilo pokrivanje veoma široke lepeze programa.

- Prostorno tehnički uslovi

Prostor za rad je obezbeđen u Poslovnom centru Razvojne agencije Srbije u Zaječaru. RARIS je sa RAS-om potpisao ugovor o zakupu poslovnog prostora. Tehnička opremljenost je uglavnom na zadovoljavajućem nivou.

POSEBNE OKOLNOSTI

2020-tu godinu je obeležila pandemija Kovid 19.

Kao i svi drugi, RARIS je imao problema u radu zbog Kovida 19. Početkom pandemije je RARIS odmah, prvi u regionu i prvi među drugima Regionalnim agencijama prešao na on line eksterno poslovanje.

RARIS je već tokom aprila i početkom maja 2020 realizovao on-line platformu ZNANJE ZA POSLOVANJE kako bi pomogao da se besplatno, u kratkom roku i od svoje kuće steknu osnovna znanja o nekoliko poslovnih tema. On-line platforma ZNANJE ZA POSLOVANJE bila je namenjena budućim i sadašnjim preduzetnicima, svima koji žele da razviju posao u poljoprivredi, preradi hrane ili turizmu, kao i svima ostalima koji žele da usavrše svoja poslovna znanja i steknu nove veštine koje im mogu koristiti u poslovanju.

Poznajući dobro specifičnosti našeg regiona odabrali smo 3 prioritetne teme, odnosno 3 kursa koja je bilo moguće pohađati.

On-line platforma ZNANJE ZA POSLOVANJE se sastojala iz tri on-line kursa:

- Kako početi i voditi svoj biznis
- IPARD fondovi
- Digitalizacija u turizmu

Na naše kurseve se prijavilo i kroz njih prošlo ukupno 92 polaznika.

Tokom godine je RARIS organizovao još nekoliko on-line događaja, radionica i webinara.

RARIS je u značajnoj meri i digitalizovao svoje poslovanje tokom 2020-te.

Ova 2020-ta je za RARIS bila godina digitalizacije. Tu smo i da pomognemo regionu na putu digitalne transformacije i industrijska revolucija 4.0.

AKTIVNOSTI RARIS-a u 2020. godini

Glavne aktivnosti koje je RARIS realizovao u 2020. su bile:

1. Aktivnosti na regionalnim projektima od strateškog interesa
2. Podrška pripremi lokalnih i regionalnih projekata
3. Priprema i implementacija drugih projekata
4. Podrška MSPP sektoru
5. Implementacija projekata za koje je obezbedjeno eksterno finansiranje
6. Promocija mogućnosti investiranja u region
7. Lobiranje i zastupanje interesa
8. Edukacija i obuka
9. Podrška Regionalnom razvojnom savetu
10. Jačanje kapaciteta RARIS-a
11. Tržišne aktivnosti

Sledi detaljan pregled po svim aktivnostima:

1. Aktivnosti na regionalnim projektima od strateškog interesa

- a) Regionalni centar za upravljanje čvrstim komunalnim otpadom

Opis potrebe
U regionu je prepoznata potreba da se uspostavi zajednički, regionalni centar za upravljanje čvrstim komunalnim otpadom
Aktivnost
<p>Na projektu se intenzivno radi nekoliko godina: U toku 2012. je usvojen plan detaljne regulacije regionalne deponije.   U 2013-toj grad Zejačar je "izuzeo" 2,5 ha za potrebe izgradnje postrojenja za preradu animalnog otpada.</p> <p>U 2014-toj je potpisan Sporazum o zajedničkom upravljanju komunalnim otpadom između grada Zaječara i opština Majdanpek, Kladovo, Bor, Negotin, Knjaževac i Boljevac.</p> <p>U 2015-toj je formirano Koordinacioni odbor za sprovođenje Sporazuma. Koordinacioni odbor koji prati realizaciju Projekta je usvojio Akcioni plan za realizaciju Sporazuma i doneo odluku da će se projekat primarno finansirati kroz primenu Javno – privatnog partnerstva.</p> <p>Na bazi tih odluka RARIS je oktobra 2015-te potpisao Ugovor sa Fakultetom tehničkih nauka iz Novog Sada za izradu Regionalnog plana upravljanja otpadom, Ugovora za njegovo sprovođenje i strateške procene uticaja regionalnog plana upravljanja otpadom na životnu sredinu. U toku 2018-te je završena njihova izrada i Ministarstvo je dalo saglasnost na Regionalni plan upravljanja otpadom i Stratešku procenu uticaja regionalnog plana upravljanja otpadom na životnu sredinu. Saglasnost za Regionalni plan upravljanja otpadom su na svojim Skupštinama u toku 2018-te godine dali: Kladovo, Zaječar, Boljevac, Bor, Negotin i Majdanpek a u toku 2019-te i opština Knjaževac</p> <p>23. oktobra 2018 potpisan je Ugovor sa konsultantima za javno – privatno partnerstvo u procesu odabira privatnog partnera – operatera budućeg Regionalnog centra za upravljanje</p>

otpadom „Halovo“. Predlog projekta JPP je usvojen na Koordinacionom odboru za sprovođenje projekta 11.10.2018. Krajem 2019-te su opštinska i Gradska veća Zaječara, Bora, Negotina, Majdanpeka i Boljevaca, a u prvoj polovini 2020-te su Kladovo i Knjaževac usvojile predlog Projekta JPP i ovlastile Zaječar da ga podnese zvanično državnoj komisiji za JPP juna 2020. Komisija za JPP je u dva navrata dala komentare na predlog Projekta JPP koji se sada usaglašava sa njihovim zahtevima.

Koordinacioni odbor je 2019 usvojio i Sporazum o zajedničkom upravljanju komunalnim otpadom, koji su potom usvajale i Skupštine opština i gradova pa je i zvanično potpisan 23. oktobra 2020.

Na inicijativu ELIXIR grupe i uz podršku Ministarstva je započet i proces usaglašavanja i izmene Regionalnog plana upravljanja otpadom.

Tokom godine je održano i više sastanaka sa različitim zainteresovanim stranama.

Ostvareni rezultat u 2020.

Očekivani rezultat:

- Ostvarena dalja podrška Koordinacionom odboru za izgradnju Regionalnog centra za upravljanje komunalnim otpadom u skladu sa njegovim potrebama i odlukama

Ostvareni rezultat:

- Pružena podrška Koordinacionom odboru za izgradnju Regionalnog centra za upravljanje komunalnim otpadom u skladu sa njegovim potrebama i odlukama

b) Gasifikacija

Opis potrebe

Nedostatak gasne infrastrukture u regionu otežava rad postojeće privrede i predstavlja značajno ograničenje za dovođenje investicija u region. Dodatno, usled male pokrivenosti teritorije urbanih područja centralnim sistemima daljinskog grejanja, zagađenost vazduha i negativni uticaji gasova nastalih loženjem tokom zimskih meseci su visoki.

Aktivnost

RARIS je pratio dalje aktivnosti na polju gasifikacije koje se dešavaju i tražiti mogućnosti povezivanja našeg regiona.

Ostvareni rezultat u 2020.

Očekivani rezultat:

- Traženje mogućnosti nastavka izrade dokumentacije za magistralni gasovod
- Održavanje kontakta sa odsecima rudarstva i energetike u odgovarajućim ministarstvima

Ostvareni rezultat:

- Obzirom na izgradnju Turskog toka nije bilo moguće definisati novu poziciju regiona

c) Unapredjenje regionalnog vodosnabdevanja

Opis potrebe

Tokom 2015-godine je započeta regionalna saradnja na temu unapređenja vodosnabdevanja u Borskom i Zaječarskom okrugu.

Cilj ove aktivnosti je bolja koordinacija u pripremi i realizaciji projekata usmerenih na unapredjenje vodosnabdevanja u regionu

Aktivnost

RARIS je 2015-te u saradnji sa svim JKP iz regiona izradila Analizu potreba i mogućnosti unapređenja vodosnabdevanja u istočnoj Srbiji. Na bazi te Analize su obavljene konsultacije sa Načelnicima upravnih okruga i predstavnicima lokalnih samouprava iz oba okruga kao i sa Institutom "Jaroslav Černi". Institut "Jaroslav Černi" je krajem 2015-te izradio Program mera i mogućnosti za unapređenje vodosnabdevanja u istočnoj Srbiji koja je predložila moguća konkretna rešenja za unapređenje vodosnabdevanja područja istočne Srbije. Tim povodom je 11 februara 2016.god u Zaječaru održana zajednička sednica Saveta Borskog i Zaječarskog upravnog okruga na kojoj su učestvovali predstavnici svih lokalnih samouprava i JKP iz Borskog i Zaječarskog okruga, kao i predstavnici Direkcije za vode, Srbija voda i Instituta "Jaroslav Černi".

Na sednici su jednoglasno doneti sledeći zaključci

1. Uspostavlja se međuopštinska saradnja za unapređenje vodosnabdevanja u Borskom i Zaječarskom upravnom okrugu. Za vođenje procesa međuopštinske saradnje je zadužen Operativni tim koga čine Načelnici Borskog i Zaječarskog upravnog okruga i direktor RARIS-a.
2. Predlaže se izrada Studije o mogućnostima dugoročnog rešenja vodosnabdevanja svih naseljenih mesta istočne Srbije. Od Direkcije za vode se očekuje da finansira izradu ove Studije.

U 2017-toj je zatraženo da Direkcija za vode finansira Studiju o mogućnostima dugoročnog rešenja vodosnabdevanja svih naseljenih mesta istočne Srbije. Direkcija je ovaj zahtev odbila sa obrazloženjem da će se ova situacija analizirati na nacionalnom nivou.

U 2020-toj je obavljeno više konsultacija bez definisanja mogućih zajedničkih aktivnosti.

Ostvareni rezultat u 2020.

Očekivani rezultat:

- Traženje mogućnosti nastavka izrade dokumentacije unapređenja regionalnog vodosnabdevanja
- Održavanje kontakta sa nadležnim organima i zainteresovanim stranama

Ostvareni rezultat:

- Tražena je mogućnosti nastavka izrade dokumentacije unapređenja regionalnog vodosnabdevanja
- Održavani su kontakti sa nadležnim organima i zainteresovanim stranama

d) Rečna linija Beograd - Djerdap

Opis potrebe

Jedan od problema za valorizaciju turističkih potencijala Dunava je nepostojanje rečnog saobraćaja na potezu Beograd – Đerdap. Ovakva rečna linija bi dodatno podigla turističku atraktivnost svih turističkih lokacija duž Dunava.

Pet opština Donjeg Podunavlja, Nacionalni park Đerdap i RARIS su 2014-te pokrenuli inicijativu za uspostavljanje rečne linije Beograd – Đerdap.

Aktivnost

- Izradjena je Analiza mogućnosti uspostavljanja rečne linije Beograd – Djerdap 2013-te godine. Studija je definisala transportno sredstvo, predložila optimalnu rutu i dala finansijske pokazatelje. Ova Analiza je finansirana od strane EU u okviru projekta „TRANSDANUBE“.
- Od Analize se očekivalo da predloži najbolje transportno sredstvo za prevoz, relativno malog broja putnika (do 100 osoba) uz mogućnost utovara bicikli, u kratkom vremenskom intervalu. Nakon analize više različitih transportnih jedinica odabran je

<p>hoverkraft. Hoverkraft je potpuno amfibijsko sredstvo na vazdušnom "jastuku", koja istu rutu prelazi tri i više puta brže u odnosu na konvencionalni brod.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Započeti su razgovori oko uspostavljanja rečne linije i identifikovali dve opcije: privatni operater ili zajedničko preduzeće koje će formirati lokalne samouprave i drugi zainteresovani partneri. - Pet opština Donjeg Podunavlja su zvanično iskazale spremnost da ovaj projekat podrže uz obezbeđenje potrebne lokalne komunalne infrastrukture. - Početkom 2017-te je formirana Radne grupe za koordinaciju aktivnosti na projektu uspostavljanja rečnog putničkog saobraćaja na relaciji Beograd – Đerdap". U sastav Radne grupe su ušli predstavnici Ministarstva zaduženih za saobraćaj, turizam i životnu sredinu, Agencije za luke kao i predstavnici opština Kladovo, Veliko Gradište i Majdanpek, dok je RARIS sekretarijat Radne grupe. - U 2018-toj je RARIS pripremio projekat za izradu Prethodne studija opravdanosti uspostavljanja rečne linije kojim je konkurisano kod Ministarstva turizma, ali projekat nije odobren. - U 2018-toj je organizovana poseta Twin City Liner koji vozi od Beča do Bratislave kao i više sastanaka sa JRB i drugim zainteresovanim stranama. - U 2020-toj se Radna grupa nije sastajala. Potrebno je utvrditi jasnu zainteresovanost za dalju realizaciju projekta
<p>Ostvareni rezultat u 2020.</p> <p>Očekivani rezultat: Pružanje podrške Radnoj grupi za koordinaciju aktivnosti na projektu uspostavljanja rečnog putničkog saobraćaja na relaciji Beograd – Đerdap" u skladu sa njenim potrebama.</p> <p>Ostvareni rezultat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Radna grupa se nije sastajala tokom 2020-te te nije bilo moguće definisati aktivnosti • Održavani su kontakti sa nadležnim organima i zainteresovanim stranama

e) Standardizacija usluga LER kancelarija

<p>Opis potrebe</p> <p>Na teritoriji koju pokriva RARIS je aktivno više Odeljenja/Kancelarija za lokalni ekonomski razvoj (u daljem tekstu: LER kancelarija) na lokalnom nivou. LER kancelarije postoje u: Zaječaru, Sokobanji, Kladovu, Negotinu, Boru i Boljevcu. U Knjaževcu radi Lokalna agencija za razvoj, a u Majdanpeku Fondacija za LER.</p> <p>LER kancelarije su se u prethodnoj godini, uglavnom, bavile pripremom opštinskih projekata kojima se aplicira za dodatna sredstva po konkursima ministarstava, EU Pro programa i prekograničnih programa.</p>
<p>Aktivnost</p> <p>U prethodnim godinama realizovane su značajne aktivnosti na polju jačanja LER kancelarija i zaposleni u njima su obučeni za kvalitetni rad, ali potreba za dodatnim jačanjem njihovih kapaciteta je konstantna.</p> <p>U toku 2020. godine prioritet je bio saradnja i razmena informacija između RARIS-a i LER kancelarija, a LER kancelarije su redovno informisane o dostupnim finansijskim izvorima.</p>
<p>Ostvareni rezultat u 2020.</p> <p>Očekivani rezultat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ojačana mreža lokalnih razvojnih institucija sa RARIS-om i ojačani njihovi kapaciteti u skladu sa potrebama jedinica lokalne samouprave <p>Ostvareni rezultati:</p>

Ojačani kapaciteti LER kancelarija

f) Jačanje regionalne turističke konkurentnosti

Opis potrebe

Razvoj turizma u istočnoj Srbiji je prepoznat kao jedan od strateških ciljeva u svim lokalnim i regionalnoj strategiji razvoja Timočke Krajine i u skladu sa tim predložene su mere i aktivnosti za sledećih nekoliko godina u kojima se ta strateška dokumenta implementiraju. U proteklih nekoliko godina su realizovani projekti koji su skrenuli pažnju na prirodne i kulturne atraktivnosti ovoga kraja koje se polako stavljaju u funkciju razvoja turističkog proizvoda, a region je počeo da postaje prepoznatljiv i investitorima koji žele da ulažu u razvoj turističkih kapaciteta. Identifikovana su tržišta koja iskazuju stalni rast i to pre svega tržišta Bugarske i Rumunije. Poslednje 2 godine izuzetan doprinos vidljivosti i prepoznatljivosti turističke atraktivnosti i turističke ponude istočne Srbije dala je regionalna turistička web platforma „Visit East Serbia“.

Aktivnost

Nakon 2019, koja je bila najbolja godina za turizam u Srbiji, u 2020 turizam je imao ogroman pad zbog pandemije izazvane korona virusom. Gledano kroz broj dolazaka turista, beleži se pad od 49,4% u odnosu na prethodnu godinu. Domaći turisti su imali pad od 23,7%, dok je pad dolaska stranih turista iznosio 75,1% u odnosu na 2019. Noćenje turista je iskazalo pad od 36,9%, od čega su domaći turisti iskazali pad od 16,7%, a strani pad od 67,9% u odnosu na 2019. godinu. Udeo domaćih turista u ukupnom broju noćenja je bio 79,9% a stranih 20,1%. Strani turisti su najviše dolazili iz bivših republika SFRJ, Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Makedonije, a pri vrhu su dolasci turista iz Nemačke, Bugarske, Rumunije i Rusije. Ovakav rezultat se odnosi i na turizam istočne Srbije, gde je dolazak i noćenje domaćih turista dominiralo u odnosu na strane turiste, a najveći broj dolazaka i noćenja ostvarila je Sokobanja. U ovako teškoj godini za turizam, u 2020. godini je nastavljena dugoročna i održiva saradnja u regionu za jačanje regionalne turističke ponude i podizanje konkurentnosti turističkih proizvoda. Saradnja se odvija sa svih 8 turističkih organizacija iz regiona. RARIS je sa partnerima iz regiona otpočeo dugorčni koncept zajedničke turističke ponude regiona na identifikaciji par „realnih“ turističkih proizvoda, na njihovom definisanju, razvoju i promociji. Saradnja je nastavljena kroz održavanje on-line kurseva, realizacijom zajedničke kampanje TO regiona i RARIS-a na promovisanju destinacije istočne Srbije, nastavka realizacije projekta uspostavljanja regionalne web platforme „Visit East Serbia“ i kroz redovni redovni ciklus edukacija u kome su učestvovali turistički poslenici iz svih 8 opština/gradova iz istočne Srbije u vreme kada su to epidemiološke mere dozvoljavale.

U okviru toga je urađeno:

- Početkom pandemije Korone RARIS je osmislio i realizovao program on-line kurseva ZNANJE ZA POSLOVANJE u okviru koga su bile i teme iz turizma kao što su digitalizacija u turizmu (korišćenje digitalnih alata Booking.com, TripAdvisor, Google Maps) i izrada marketing plana u turizmu
- Realizovana je zajednička kampanja Turističkih organizacija Sokobanje, Knjaževca, Zaječara, Boljevca, Bora i RARIS-a na promovisanju destinacije istočne Srbije u periodu maj – jul 2020. Kampanja je realizovana preko društvenih mreža regionalne platforme VisitEastSerbia i pojedinačnih TO. Tokom kampanje je podeljeno 30 besplatnih vikenda u istočnoj Srbiji kao i niz drugih zanimljivih nagrada potencijalnim posetiocima. Kampanja je imala izuzetno visok odziv, videlo je više od 4,2 miliona ljudi i doprinela odličnoj posećenosti domaćih turista u letnjim mesecima

- RARIS je u okviru svojih aktivnosti pružao podršku radu asocijacijama u turizmu, pre svega Klasteru ruralnog turizma Čarolija istoka u realizaciji projekta „E-rural“ i Udruženju „Duh Balkana“ u realizaciji prekograničnih projekata.
- Sa partnerima iz Bugarske realizovani su projekti u kojima su uspostavljena 2 prekogranična puta vina: jedan je povezo vinske podruge i sve turističke atrakcije i smeštajne objekte u regionu Dunava, a drugi u regionu Stare planine.
- Takođe je rađeno na uprađenju biciklističkog turizma u okviru koga su pripremljena 3 promotivna filma za regione Đerdapa, Negotina i Knjaževca.

Tokom 2020 godine u procesu uspostavljanja dugoročne i održive saradnje u regionu za jačanje regionalne turističke ponude i podizanje konkurentnosti turističkih proizvoda učestvovalo je više od 50 zainteresovanih strana i to:

- Pružaoci usluga u turizmu
- Lokalne turističke agencije
- Institucije nadležne za kulturno istorijske lokalitete i prirodne znamenitosti
- Strukovne i druge organizacije

RARIS je dodatno unapredio Regionalnu turističku web platformu „Visit East Serbia“ sa ciljem da aktivno promoviše turističku ponudu istočne Srbije i predstavi turistima najbolje što naš region ima. Web platforma se sastoji od:

- web sajta www.visiteastserbia.rs
- facebook strane na srpskom <https://www.facebook.com/visiteastserbia>
- facebook strane na engleskom: <https://www.facebook.com/visiteastserbiaint/>
- instagram naloga <https://www.instagram.com/visiteastserbia>
- YouTube kanala <http://skr.rs/dUr>

Web platforma je postavljena u junu 2018 te godine u saradnji sa 8 turističkih organizacija istočne Srbije.

Danas je Platforma odlično pozicionirana i jedna od najpoznatijih u Srbiji

- Facebook stranica „Visit East Serbia“ ima više od 46.000 pratilaca i po tome je ubedljivo najpraćenija turistička stranica u regionu i druga tog tipa u Srbiji
- u 2020-toj godini objave na Facebook stranici „Visit East Serbia“ je videlo više od 8. miliona ljudi a na Instagramu više od 295.500 ljudi
- Sajt je imao 117.500 poseta koji su pogledali 1.655.300 stranica
- Platforma uživa i veliko poverenje privatnog sektora, čak 19 objekata smeštaja je poklonilo potpuno besplatno više od 40 noćenja kroz promocije na Platformi u toku 2020 god.

Turističke karte gradova i opština na sajtu „Visit East Serbia“ preuzelo je i štampalo više od 15.780 ljudi

Započeti su razgovori sa Projektom EU za kulturno nasleđe i turizam oko njihove podrške daljem razvoju Platforme.

Ostvareni rezultati u 2020.

Očekivani rezultat:

- Nastavljen proces dugoročne i održive saradnje u regionu za jačanje regionalne turističke ponude i podizanje konkurentnosti turističkih proizvoda
- Pružena podrška radu asocijacijama u turizmu
- Uspostavljen prekogranični put vina sa Bugarskom
- Unapređena regionalna turistička web platforma „Visit East Serbia“

Ostvareni rezultati:

- Nastavljen je proces uspostavljanja dugoročne i održive saradnje u regionu za jačanje regionalne turističke ponude i podizanje konkurentnosti turističkih proizvoda.

- Učešće u procesu uzelo više od 50 zainteresovanih strana (turističke organizacije, pružaoci usluga u turizmu, turističke agencije, institucije nadležne za kulturne lokalitete i prirodne znamenitosti i dr.)
- Pružena je podrška radu asocijacijama u turizmu
- Uspostavljena su dva prekogranična puta vina sa Bugarskom, jedan u regionu Dunava, a drugi na Staroj planini
- Unapređena je Regionalna turistička web platformu „Visit East Serbia“ za aktivnu promociju turističke ponude regiona

g) Ruralni razvoj

Opis potrebe
Ruralni razvoj svakako je veoma bitan deo sveobuhvatnog društveno - ekonomskog razvoja regiona. RARIS je od 2010. član u Asocijaciji RuralNet (Nacionalna Mreža za ruralni razvoj) kroz koju se odvija razmena informacija i koordinacija na nacionalnom nivou.
Aktivnost
Tokom 2020. godine RARIS je nastavio da radi na polju ruralnog razvoja. S obzirom na to da je finansiranje Mreže za ruralni razvoj prekinuto od strane Ministarstva poljoprivrede, aktivnosti u ovom delu su znatno smanjene nego proteklih godina, ali Mreža je nastavila da funkcioniše, a u Upravnom odboru od pet članova, je i predstavnik RARIS-a RARIS je tokom 2020. godine pružao podršku novoformiranom LAG-u koji su formirale opštine Sokobanja i Boljevac (LAG RTANJ - Lokalna akciona grupa Rtanj), a kome su odobrena sredstva za izradu strategije. JLS u regionu su predstavljene mogućnostii prednosti LEADER pristupa i proces formiranja LAG-ova i ponuđena pomoć u osnivanju Informacije o IPARDu su prosledjivane potencijalno zainteresovanim korisnicima uz pružanje pojašnjenja oko procedura i postupka aplikacije. Takođe, RARIS je u 2020. godini, kao član Radne grupe za Poljoprivredu i ruralni razvoj, sigurnost hrane i fitosanitarna politika, ribarstvo Nacionalnog Konventa o EU, aktivno učestvovao u njenom radu.
Ostvareni rezultat u 2020.
Očekivani rezultat: <ul style="list-style-type: none"> - Podrška i učešće u mogućim zajedničkim projektima u okviru Asocijacije RuralNet (Nacionalna Mreža za ruralni razvoj). - Pružena podrška najmanje jednoj LAG inicijativi na teritoriji istočne Srbije. Ostvareni rezultati: <ul style="list-style-type: none"> - Promovisan LEADER program i pružena aktivna podrška u LAG-u Rtanja (Boljevac i Sokobanja) u izradi strategije LAG. - Pružena podrška u pripremi zajedničkih projekata u okviru Asocijacije RuralNet (Nacionalna Mreža za ruralni razvoj)

h) Uspostavljanje veza sa dijasporom

Opis potrebe
Naš region karakteriše veliki procenat stanovništva na privremenom radu u inostranstvu, Najveći broj njih živi i radi u Austriji, (procene su da ih ima više od 30.000 samo iz ovog

regiona), ali ih takođe ima i u Nemačkoj, Švajcarskoj, Francuskoj, zemljama Skandinavije i dr. Iskustvo i ekonomski potencijal naše dijaspore nije dovoljno iskorišćen. Iako veliki broj njih izražava želju da se vrati u zemlju i otpočne neki posao, to se retko dešava. Jedan od osnovnih problema koji se javljaju kod kategorije tih ljudi kao potencijalnih investitora je nedovoljna informisanost o mogućnostima i šansama za otpočinjavanje i razvoj biznisa u ovom delu Srbije. Čak i oni koji žele da investiraju u Srbiji nisu dovoljno upoznati sa trendovima, propisima i mogućnostima tog ulaganja

Aktivnost

U 2020. godini je pokrenuta digitalna Platforma Dijaspore Biznis Info - RARIS! Ova Platforma je prvenstveno namenjena dijaspori koja želi da počne poslovanje u istočnoj Srbiji ili posluje sa istočnom Srbijom. RARIS će dijasporu potpuno besplatno informisati o uslovima, mogućnostima i prednostima za osnivanje i vođenja biznisa u istočnoj Srbiji kao i Srbiji. Unapređenje Platfome biće nastavljeno i u 2021.god

U 2020.od je započeta i realizacija Projekta Link Up! Serbia II, koji sprovodi Međunarodni centar za razvoj migracionih politika (ICMPD) a finansira Austrijska razvojna agencija (ADA), sredstvima Austrijske razvojne saradnje (ADC) u iznosu od 1.669.454 evra. Opšti cilj projekta je podsticanje transnacionalnih preduzetničkih aktivnosti sa i kroz srpsku dijasporu u Austriji, Švajcarskoj i Nemačkoj (DACH zemlje) olakšavanjem pristupa znanju, mrežama i finansijskim resursima. RARIS je jedan od partnera na projektu.

U okviru projekta Link Up! Serbia II su ostvareni sledeći rezultati:

- Razvijena metodologija tehničke pomoći za razvojne agencije. Konsultovanje RRA uključenih u projekat prilikom realizacije tehničke podrške u svojim regionima;
- RARIS je primenio tehničku pomoć za 4 svoje JLS: u prikupljanju i predstavljanju nacionalnih i lokalnih podataka; razvoj investicionih i poslovnih prilika; pripremu za učešće u predstavljanju na događajima iz dijaspore ili B2B događajima; promociji investicija i razvoj prezentacionog materijala;
- Razvijeno i detaljno opisano 23 investicionih mogućnosti za 4 lokalne samouprave u RARIS regionu;
- Izrađen „Vodič za uspostavljanje institucionalnog okvira za saradnju sa dijasporom“ koji pomaže JLS kako da uspostave unutrašnji institucionalni okvir za saradnju sa dijasporom;
- Ulaganja dijaspore mapirana su za „Pionirsku mapu puta“;
- Dani poslovne dijaspore koncipirani i potvrđeni sa lokalnim samoupravama, kao i organizacija događaja 2021. godine, u skladu sa merama COVID-19;
- Mapirani su događaji iz dijaspore i podeljeni sa projektnim timom;
- Promocija sprovedena tokom akcije pomogla je da se poveže Link Up! stranice na društvenim mrežama i usmerili zainteresovanu dijasporu ka Diaspora Business Hub;
- Inicijalni sastanak 6 RRA u Zaječaru je doprineo predstavljanju, pojašnjenjima, i savetovanju RRA o „vodiču“, „priručniku“ i konsultacijama tokom implementacije;
- Regionalni sastanak partnera na projektu Link Up! Serbia II doprineo je finalizaciji vodiča i priručnika, fokusiranije programa i koherentan rad svih RRA kako u 2020. tako i 2021. godini;
- Podržan je projektni tim Link Up! Serbia II projekta u pripremi podataka za digitalizaciju na poslovnoj onlajn platformi, a koja će biti kreirana u okviru Link Up! Serbia II projekta.

Na lokalnom nivou RARIS je zainteresovanim predstavnicima dijaspore pružao informacije i savetodavne usluge za realizaciju svojih aktivnosti i pokretanje posla u zavičaju.

Ostvareni rezultat u 2020.

Očekivani rezultat:

- Organizovan najmanje jedan skup sa dijasporom na kome se razgovara o mogućnostima za unapredjenje saradnje
- Pružena savetodavna podrška predstavnicima dijaspore koji pokreću biznis u Srbiji

Ostvareni rezultati u 2020:

- Organizovan on-line skup – prezentacija projekta Link-Up Serbia;
- Pružena savetodavna podrška predstavnicima dijaspore koji pokreću biznis u Srbiji

i) Regionalno brendiranje

Opis potrebe

Region istočne Srbije, u uslovima oštre tržišne konkurencije i ekonomskog zaostajanja za razvijenim delovima Srbije, mora sam da preuzme odgovornost za sopstvenu budućnost. Formiranje i uspostavljanje regionalnog brenda istočne Srbije samo je jedan korak napred u tom smislu, ali je on neophodan iz nekoliko razloga:

- Učiniti region istočne Srbije prepoznatljivijim i pozicionirati ga na domaćem, a u kasnijim fazama i na međunarodnom tržištu
- Istaknuti konkurentne prednosti regiona istočne Srbije
- Zainteresovati potrošače za regionalne proizvode i usluge; forsirati „želju“ kupaca da kupuju „svoje“ proizvode.
- Definirati paletu proizvoda i usluga koja garantuje određeni kvalitet

Aktivnost

Tokom 2020, RARIS je dodelio 3 nova sertifikata Regionalnog brenda istočne Srbije „Balcanica Superior“. Uslove za pravo korišćenja brenda ispunili su Hotel „Đerdap“ i „Glikerijska“ iz Kladova, odnosno Irish Pub „Rivendell“ iz Zaječara, a potpisan je ugovor i sa „Stella Lux“ iz Zaječara, kojima će sertifikat biti dodeljen u januaru 2021.

Na taj način oni su se pridružili kompanijama koji su prestižni status sertifikovanog partnera stekli ranije: „Timomed“ - Knjaževac, Vinarija RAJ - Negotin, Adonis – Sokobanja, Vinarija Matalj – Negotin, Hotel „Albo“ - Bor, Restoran „Župan“ – Sokobanja, „MDS“ – Knjaževac, Etno selo „Gostoljublje“ – Negotin, „SCS Plus“ - Knjaževac, „Frutimo“ – Knjaževac, pivnice „C'est La Vie“ iz Rajca i „Jovanović“ iz Rogljeva, kao i „Atrijum“ Apartmani i Restoran „Jezero“ iz Kladova, tako da u ovom trenutku Regionalni brend „Balcanica Superior“ ima 17 sertifikovanih partnera

Tokom cele godine, kontinuirano je realizovana promocija sertifikovanih partnera Regionalnog brenda, a oni su konstantno informisani o raspoloživim konkursima, dostupnim finansijskim sredstvima i aktivnostima od specifičnog interesa.

Sve informacije o regionalnom brendu Istočne Srbije „Balcanica Superior“ nalaze se na sajtu www.balcanicasuperior.rs

Ostvareni rezultat u 2020.

Očekivani rezultati u 2020. su bili:

1. Intenzivirana promocija Regionalnog brenda i sertifikovanih partnera

Ostvareni rezultati u 2020:

1. Zaključena su 3 nova ugovora sa kompanijama iz istočne Srbije koje su dobile status „Sertifikovani partner“
2. Regionalni brend istočne Srbije „Balcanica Superior“ konstantno je promovisan preko raspoloživih kanala komunikacije, web sajtova raris.org, balcanicasuperior.rs

i visitieastserbia.rs, kao i facebook stranica Balcanica Superior, RARIS i Visit East Serbia
--

j) Poslovna infrastruktura

Opis potrebe
Neophodno je raditi na jačanju i uspostavljanju nove poslovne infrastrukture kako bi se podigao nivo podrške razvoju preduzetništva
Aktivnost
Tokom 2020-te su nastavljene aktivnosti na ovom polju. U okviru Projekta koji je finansirao RAS je izradjena Analiza mogućnosti unapredjenja poslovne infrastrukture u regionu koja je dala smernice dalje aktivnosti. Organizovano je Studijsko putovanje u Kragujevac, Beograd i Zrenjanin na ovu temu. U saradnji sa zainteresovanim osnivačima inicirana su 3 projekta na čijoj se realizaciji radi: <ul style="list-style-type: none"> - Tehnološki inkubator u Boru. Za ovaj projekat je ugovorena izrada Koncepta TI koju radi Industrijski park iz Nove Gradiške, Hrvatska. Definisana je lokacija budućeg TI. - Trening/Start-up centar prehrambene industrije u Knjaževcu. Za ovaj projekat je izrađena komeplenta tehnička dokumentacija u saradnji sa EU Pro Projektom - Start-up centar u Boru. Pripremljen je detaljan koncept projekta na bazi kojeg grad Bor radi na pribavljanju prostora Osim na ova 3 projekta razgovarano je i sa drugim osnivačima zainteresovanim za identifikaciju i pripremu projekata poslovne infrastrukture
Očekivani rezultat u 2020.
1. Nastaviti aktivnosti na identifikaciji projekata poslovne infrastrukture u saradnji sa zainteresovanim osnivačima 2. Pružena pomoć u pripremi najmanje 2 projekta
Ostvareni rezultat u 2020.
1. Nastavljene aktivnosti na identifikaciji projekata poslovne infrastrukture u saradnji sa zainteresovanim osnivačima 2. Pružena pomoć u pripremi 3 projekta

2. Podrška pripremi lokalnih i medjuopštinskih projekata

Opis potrebe
Neophodno je pripremiti dovoljno veliki broj kvalitetnih projekata spremnih za finansiranje kako bi se mogla apsorbirati sredstva EU kada budu bila dostupna. U poslednjih par godina povećali su se kapaciteti RARIS da pruži i neposrednu podršku opštinskom i medjuopštinskom razvoju kroz kreiranje i razradu projektnih ideja, kroz pomoć pri prioritizaciji projekata, izradi prethodnih studija opravdanosti i studija opravdanosti, kao i kroz pomoć i podršku pri izradi razne druge projektne dokumentacije.
Aktivnost
Predstavnici RARIS pružaju pomoć opštinama u pripremi opštinskih, medjuopštinskih i regionalnih infrastrukturnih projekata za dalje finansiranje kroz sledeće aktivnosti: <ul style="list-style-type: none"> • pomoć pri odabiru i razradi projektne ideje • priprema predloga projekta

- definisanje ciljeva projekta, aktivnosti i rezultata
- pomoć pri određivanju vremenskog plana projekta i budžeta projekta
- podrška obezbeđenju sredstava za izradu projektne dokumentacije, odnosno investiciono-tehničke dokumentacije, uključujući idejne i glavne projekte, studije opravdanosti, studije uticaja na životnu sredinu i sl.

RARIS je pomagao lokalnim samoupravama da uspostave saradnju za realizaciju infrastrukturnih projekata prema međunarodnim ili domaćim organizacijama finansijskim institucijama ili drugim telima, kao što su: JP Putevi Srbije, SDC, KWF, Ministarstva, GIZ, EU...

U toku 2020. pomoć je pružana sledećim projektima:

- Izgradnja regionalnog centra za upravljanje otpadom Halovo;
- Unapredjenje regionalnih puteva
- Uspostavljanje rečne linije Beograd - Djerdap;
- Priprema zajedničkog projekta unapredjenja vodosnabdevanja
- Razvoju projektne ideje za Tehnološki park u Boru,
- Pripremi projekta Start-up centar prehrambene industrije u Knjaževcu
- Pripremi projekta Start-up centar u Boru
- Uspostavljanje prekograničnog puta vina Duh Balkana
- Unapređenje turističkih sadržaja na odmorištima regionalnih puteva

Ostvareni rezultat u 2020.

Očekivani rezultat:

- Pružena podrška za najmanje 3 projekata

Ostvareni rezultati:

- Pružena podrška za 8 projekata

3. Priprema i implementacija drugih projekata

Opis potrebe

RARIS je nastavio da radi na pripremi različitih predloga projekata u skladu sa potrebama regiona i mogućnostima za obezbeđivanje sredstava za njihovu implementaciju.

Aktivnost

RARIS je tokom 2020 pripremio 7 projekata:

1. Digitalizuj se! – konkurisano kod Fondacije za otvoreno društvo - odbijen
2. Skills4Jobs - Improving employment opportunities and social inclusion of marginalized groups, by enhancing business environment in Eastern Serbia. Projekat podnet kod Norveške ambasade na Programu Norveška za vas, u okviru javnog poziva: Support to Youth Employment and Social Inclusion in Underdeveloped Areas – CFP 01-2020, odobren
3. TELEREG, projekat podnet kod CEI Extraordinary Call for Proposals 2020, odbijen
4. Digitalizacija kao podrška razvoju turizma istočne Srbije – Konkurs Ministarstva trgovine, turizma i telekomunikacije, konkurs je obustavljen
5. Europe for Citizens – Network of towns: New Agenda for European Border Areas in the Times of Crisis - odbijen

6. Diaspora Engagement Framework Technical Assistance to RDA and LGS, konkurisano kod ICMPD, odobren
7. Podrška privlačenju direktnih investicija u istočnu Srbiju, Opština Knjaževac vodeći partner u konzorcijumu sa RARIS-om. Konkurisano kod RAS-a: Program za unapređenje saradnje i podizanje kapaciteta na regionalnom i lokalnom nivou, odobren

Ostvareni rezultat u 2020.

Očekivani rezultat: Pripremljeno najmanje 5 međuopštinskih ili regionalnih projekata.

Ostvareni rezultat: Pripremljeno 7 predloga projekata. Od njih 7:

- odobrena za finansiranje njih 3
- odbijena za finansiranje su 3
- Konkurs je obustavljen za 1 projekat, zbog nedostatka sredstava

4. Podrška MSPP sektoru

U 2020. godini podrška MSPP sektoru je bila ponuđena kroz sledeće programe:

- Podrška početnicima u biznisu - START UP
- Program Inovativnim MSPP
- Mentoring preduzeća
- Podrška MSPP za subvencionisane kredite
- Podrška izvozno orijentisanim preduzećima – RAS
- Pružanje informacija
- Konsalting
- Obuke
- Program podrške razvoju konkurentnosti malih i srednjih preduzeća i preduzetnika
- Promocije
- Program podrške ženskom preduzetništvu
- Terenska kontrola FZRRS
- Tehnička podrška i obrada aplikacija za Kredite za održavanje likvidnosti i obrtna sredstva usled pandemije COVID – 19
- Viber zajednica (VZ) BIZNIS INFO - RARIS

Napomena:

Programi rada sa MSPP sektorom u 2020. godini regulisani su Uredbom o utvrđivanju Programa standardizovanog seta usluga za mikro, mala i srednja preduzeća i preduzetnike u 2020. godini, donešenoj na sednici Vlade Republike Srbije održanoj 21. 01. 2020. godine.

Ova grupa aktivnosti je bila u najvećoj meri podržana sa nacionalnog nivoa kroz tzv „Standardizovani set usluga“ - SSU. Standardizovani set usluga za akreditovane regionalne razvojne agencije predstavlja pet grupa standardizovanih usluga, i to:

- 1) informacije
- 2) obuke
- 3) konsalting
- 4) promociju

5) Mentoring

6) Terenska kontrola Fonda za razvoj Republike Srbije (FZRRS)

Neposredni korisnici sredstava mogu bile su isključivo akreditovane regionalne razvojne agencije (ARRA), koje je akreditovala Nacionalna agencija za regionalni razvoj (u daljem tekstu: Nacionalna agencija) u skladu sa Zakonom o regionalnom razvoju ("Službeni glasnik RS", br. 51/09 i 30/10) i Uredbom o utvrđivanju uslova, kriterijuma i načina akreditacije za obavljanje poslova regionalnog razvoja i oduzimanja akreditacije pre isteka roka na koji je izdata ("Službeni glasnik RS", br. 74/10 i 4/12).

Program sprovodi Ministarstvo privrede u saradnji sa RAS. Finansijska podrška preduzetnicima realizovana je kroz programe Ministarstva privrede. Kroz te programe na teritoriji Borskog i Zaječarskog okruga su opredeljena sredstva za 2 preduzetnika u ukupnom iznosu od 1.200.000 dinara kroz program Digitalna transformacija MSPP. Za određene pozive nije ispunjen planiran broj prijavi (aplikacija) zbog odustajanja određenog broja preduzetnika ili nedovoljnog broja bodova prilikom ocenjivanja aplikacija. Do odustajanja je došlo zbog nemogućnosti ispunjavanja uslova konkursa. Kroz Program subvencionisane nabavke opreme je 6 MSPP dobilo subvencionisane kredite u iznosu od 9.616.700,81 dinara.

a) Podrška početnicima u biznisu – START UP

Opis potrebe
U oblasti istočne Srbije trenutno posluje preko 7.000 preduzetnika i pravnih lica. Zbog teških uslova poslovanja taj broj je u blagom opadanju, tako da se najveći deo aktivnosti vezanih za podršku MSP sektoru bazira na pomoći mladim preduzetnicima i ljudima koji bi da počnu biznis i olakšavanju pristupa „START-UP“ kreditima Fonda za razvoj Republike Srbije i subvencijama za samozapošljavanje NSZ (Nacionalne službe za zapošljavanje). Projekat se realizuje u saradnji sa Razvojnou Agencijom Srbije (RAS) koja će pružati sve potrebne informacije i pomoć u vezi realizacije aktivnosti i upravljati procesom finansiranja i nadzora realizovanih aktivnosti.
Ostvareni rezultat u 2020.
Očekivani rezultati: <ul style="list-style-type: none"> • Promovisanje samozapošljavanja kroz počinjanje sopstvenog biznisa kao jedan od modela za rešavanje problema nezaposlenosti u regionu Istočne Srbije • Održano 5 obuka za izradu biznis plana za „Start-Up“ kredite i subvencije NSZ • Preko 50 lica zainteresovanih za počinjanje sopstvenog biznisa obučeni za izradu biznis plana za „Start –UP“ kredite i subvencije NSZ • Pružena podrška u pripremi aplikacija za preko 5 zahteva za „Start-Up“ kredite Ostvareni rezultati: <ul style="list-style-type: none"> • Samozapošljavanja kroz počinjanje sopstvenog biznisa kao jedan od modela za rešavanja problema nezaposlenosti u regionu istočne Srbije promovisano kroz držanje promocija, konferenciju za medije i u javnim nastupima • Održano 7 obuka za početnike u biznisu – Start Up • Obučeno 65 lica zainteresovanih za započinjanje sopstvenog biznisa i za izradu biznis plana za „Start –UP“ kredite i subvencije NSZ • Pružena pomoć za izradu 8 biznis planova za kredite Fonda za razvoj i subvencije NSZ

b) Program Inovativnim MSPP

Opis potrebe

Nizak nivo inovativnih brzorastućih preduzeća je takođe jedan od registrovanih problema preduzeća koja posluju na teritoriji Istočne Srbije. Ovaj problem je izazvan i nedostatkom znanja i informacija i nedostatkom finansijskih sredstava u cilju brzog razvoja i uvođenja inovacija. Kroz konkurs na nacionalnom nivou, koordiniran od strane RAS, omogućiće se pružanje podrške kod uspešnih malih i srednjih preduzeća putem finansijske pomoći.

Očekivani rezultat u 2020.

- Pomoć u pripremi prijava za konkurs za razvoj inovativnosti
- Najmanje 1 odobren zahtev sa ukupnom vrednošću od preko 200.000 dinara.

Ostvareni rezultat u 2020.

- U 2020. godini nije raspisivan poseban poziv za podršku inovativnim preduzećima.

c) Mentoring preduzeća

Opis potrebe

U okviru programa nefinansijske podrške preduzećima i preduzetnicima Mentoring preduzeća predstavlja veoma bitnu aktivnost čiji je cilj direktna konsultantska pomoć u podizanju nivoa kvaliteta rada i poslovanja. U zajedničkom radu preduzetnika i mentora realizuju se aktivnosti koje podižu konkurentnost i omogućavaju produktivnije i efikasnije poslovanje preduzeća. Kroz konkurs na nacionalnom nivou, koordiniran od strane RAS, omogućiće se pružanje podrške malih i srednjih preduzeća putem nefinansijske pomoći.

Ostvareni rezultat u 2020.

Očekivani rezultat:

- Pružena pomoć u pripremi 6 zahteva za mentoring
- Pružena usluga mentoringa izabranim preduzetnicima prema prethodno utvrđenoj dinamici.

Ostvareni rezultat:

- Kroz različite programe RAS pružena podrška u pripremi 6 zahteva za Mentoring u okviru SSU 2020. Odobreno 6 mentoringa u ukupnom trajanju od 150 sati.
- Pružena usluga mentoringa 6 MMSPP u okviru SSU u periodu od septembra do decembra 2020 u ukupnom trajanju od 150 sati.
- Pružena usluga mentoringa za 1 korisnika, sa 50 sati rada na terenu u okviru projekta Mentoring za prerađivačku industriju 2020.

d) Podrška MSPP za subvencionisane kredite

Opis potrebe

Kod većeg dela MSP sektora koji posluje na teritoriji istočne Srbije primećeno je da svoje poslovanje uglavnom formiraju u lokalnim okvirima i da veoma mali broj preduzetnika i preduzeća posluje sa lakoćom i bez problema. Subvencionisani krediti za poslovanje kao podrška države, dobar su način da se prošire kapaciteti, zanovi oprema, proširi tržište.

Očekivani rezultat u 2020.

- Promocija programa subvencionisanih kredita za MSPP sektor
- Pružena podrška u pripremi bar 3 aplikacije za subvencionisane kredite koje plasira Ministarstvo privrede preko Fonda za razvoj, RAS i komercijalnih banaka.

Ostvareni rezultat u 2020.

- Održane 2 promocije programa u regionu
- Pružena podrška u pripremi 1 aplikacije za konkurse Fonda za razvoj i RAS

- U istočnoj Srbiji odobreno ukupno 6 kredita za MSP sa subvencijom od 25%, u iznosu od 9.616.700,81 dinara. Od odobrenih 3 preduzeća koristila usluge RARIS-a.

e) Podrška izvozno orijentisanim preduzećima – RAS

Opis potrebe

U okviru redovnih aktivnosti usmerenih na podršku MSP sektoru ove godine se očekuje nova verzija programa pružanja podrške preduzećima i preduzetnicima koji su izvozno orijentisani. Podrška bi trebalo da bude pružena kroz aktivnosti novoosnovane Razvojne agencije Srbije - RAS. Iskustva pokazuju da ovaj vid podrške još uvek nije dovoljno prepoznat među većim brojem preduzetnika i da se ne koristi u pravoj meri.

Očekivani rezultat u 2020.

- Promovisani programi podrške izvozno orijentisanim preduzećima
- Pružena pomoć u pripremi aplikacija za najmanje 5 zainteresovanih preduzetnika i preduzeća
- Odobren najmanje 1 zahtev za pružanje podrške izvozu

Ostvareni rezultati u 2020.

- Održane 2 promocije programa podrške RAS i MPRS.
- U 2020. godini program podrške izvozno orijentisanim preduzećima realizovan je kroz programe podrške za učešće na sajmovima u inostranstvu. Nije bilo aplikacija za ove programe iz regiona.

f) Pružanje informacija

Opis potrebe

Ova usluga obuhvata pružanje informacija MSPP u vezi sa:

- 1) Start-up, odnosno svim neophodnim informacijama vezanim za počinjanje poslovanja;
- 2) nacionalnim programima za podršku MSPP;
- 3) dostupnim izvorima finansiranja (domaćim i stranim) za MSPP;
- 4) pravnim propisima i obavezama MSPP, porezima i taksama, kao i obaveznim formularima;
- 5) informacijama koje se mogu dobiti kroz Projekat „Evropska mreža preduzetništva“ (EEN mrežu) - uslovi za izvoz na inostrano tržište, tehnička pravila i tehnički standardi, transfer tehnologija i znanja, i dr;
- 6) udruživanjem MSPP – formiranje i rad klastera, udruženja i zadruga;
- 7) inovacijama, zaštitom intelektualne svojine;
- 8) standardima kvaliteta;
- 9) mogućnostima stvaranja poslovnih partnerstava;
- 10) informacijama o specijalizovanim uslugama – upućivanje na specijalizovane pružaoce usluga;
- 11) informacijama o poslovnim i inovativnim inkubatorima;
- 12) drugim informacijama od značaja za poslovanje sektora MSPP

Očekivani rezultat u 2020.

1. Redovno pružanje informacija RARIS bazi MSPP koja sadrži više od 1000 ažuriranih kontakata
2. Redovno prosledjivane informacije MSPP sektoru

Ostvareni rezultati u 2020.

- Redovno informisana baza preduzetnika o aktuelnim dešavanjima u oblasti preduzetništva telefonom, elektronskom poštom, nastupom u medijima i ličnim kontaktom.

g) Konsalting

Opis potrebe

Konsalting se bavi direktnom podrškom preduzeticima u pripremi dokumentacije za apliciranje na konkurse za dodelu finansijskih sredstava, rešavanju problema u poslovanju, povezivanju sa potencijalnim poslovnim partnerima i institucijama, uvođenju inovacija u poslovanje.

Očekivani rezultat u 2020.

Očekivani rezultat:

- Pružen konsalting za najmanje 40 MSPP sa preko 100 sati provedenih na terenu

Ostvareni rezultati u 2020.

- Pružen konsalting za preko 40 potencijalnih i postojećih MMSPP sa preko 150 sati provedenih na terenu - 18 MMSPP sa 39 sati konsaltinga kroz SSU 2020, a 35 MMSPP sa preko 110 sati konsaltinga kroz druge projekte koje je realizovao RARIS (ICMPD).

h) Obuke

Opis potrebe

Tokom 2020-te obuke koje RARIS pruža postojećim i potencijalnim MSPP su:

- 1) kako započeti sopstveni biznis – start up paket (u trajanju od dva dana);
- 2) priprema biznis plana i poslovanje sa bankama (u trajanju od dva dana);
- 3) pregled standarda kvaliteta i zaštite životne sredine (u trajanju od dva dana);
- 4) finansijsko upravljanje (u trajanju od dva dana);
- 5) inovacije – uvod (u trajanju od jedan dan);
- 6) izvoz – za one koji prvi put izvoze (u trajanju od dva dana);
- 7) priprema za jedinstveno evropsko tržište (u trajanju od jedan dan);
- 8) marketing i prodaja (u trajanju od dva dana);
- 9) informacione tehnologije i poslovanje (u trajanju od jedan dan)
- 10) investiciona spremnost (u trajanju od dva dana)
- 11) Elektronsko poslovanje (u trajanju od 1 dan).

Navedene obuke vrše se po unapred utvrđenoj metodologiji RAS.

Očekivani rezultat u 2020.

Očekivani rezultat:

- Realizovano je više od 15 obuka sa više od 150 korisnika

Ostvareni rezultati u 2020.

Usled pandemije Kovid 19 je održano manje obuka nego što je planirano. Realizovano je 9 obuka sa 85 polaznika, u sledećim kategorijama:

- 7 obuka za početnike u biznisu sa 65 polaznika (Obuke SSU, modul 1).
- 1 poslovna obuka E poslovanje i IT u poslovanju sa 8 polaznika
- 1 poslovna obuka Marketing i prodaja sa 12 polaznika

i) Program podrške razvoju konkurentnosti malih i srednjih preduzeća i preduzetnika

Opis potrebe
U današnjim uslovima poslovanja ukazala se potreba podršci sektoru MSPP u podizanju nivoa konkurentnosti sprovođenjem seta različitih aktivnosti. Ovaj program je osmišljen kao način da se finansijski pomogne sprovođenje određenog seta aktivnosti definisanog uslovima konkursa.
Očekivani rezultati u 2020.
<ul style="list-style-type: none"> • Pomoć u pripremi najmanje 10 aplikacija za učešće na konkursu. • Odobreno najmanje 2 aplikacije u vrednosti od najmanje 500.000 dinara.
Ostvareni rezultati u 2020.
<ul style="list-style-type: none"> • U 2020. godini nije realizovan program konkurentnosti, već su realizovani pojedinačni programi podrške učešća na međunarodnim sajmovima. Zbog pandemije virusa COVID 19 nije bilo moguće realizovati predviđene aktivnosti.

j) Promocije

Opis potrebe
Promotivne aktivnosti, kao sastavni deo SSU paketa, realizuju se prema aktuelnim dešavanjima, raspisanim konkursima i redovnim aktivnostima RRA.
Očekivani rezultat u 2020.
Očekivani rezultat: <ul style="list-style-type: none"> • Realizovati najmanje 10 promocija prema unapred utvrđenoj metodologiji RAS • Informisati najmanje 150 direktnih učesnika promocija o aktuelnim dešavanjima u MMSPP sektoru.
Ostvareni rezultat u 2020.
<ul style="list-style-type: none"> • Održano 16 promocija • Informisano preko 150 direktna učesnika u aktuelnim dešavanjima u MMSPP sektoru i preko 2000 korisnika online

k) Program podrške ženskom preduzetništvu

Opis potrebe
U današnjim uslovima poslovanja sve je veća potreba da se ženskom preduzetništvu pruži podrška u podizanju nivoa konkurentnosti sprovođenjem seta različitih aktivnosti. Ovaj program je osmišljen kao način da se finansijski pomogne sprovođenje određenog seta aktivnosti definisanog uslovima konkursa.
Očekivani rezultati u 2020.
<ul style="list-style-type: none"> • Pomoć u pripremi najmanje 5 aplikacija za učešće na konkursu • Odobreno najmanje 2 aplikacije u vrednosti od najmanje 300.000 dinara.
Ostvareni rezultati u 2020.
<ul style="list-style-type: none"> • U 2020. godini nije objavljen poseban poziv za podršku ženskom preduzetništvu.

l) Terenska kontrola Fonda za razvoj Republike Srbije (FZRRS)

Opis potrebe
Terenska kontrola kredita FZRRS, kao sastavni deo SSU paketa, realizuju se prema zahtevima FZRRS, dinamikom usklađenom sa realizacijom aktivnosti FZRRS u smislu odobravanja i realizacije kredita.
Očekivani rezultati u 2020.
Nie planirano Programom rada

Ostvareni rezultati u 2020.

- U 2020. godini obavljena kontrola 10 privrednih subjekata u regionu koji su aplicirali ili dobili sredstva kroz kreditne linije FZRRS.

m) Tehnička podrška i obrada aplikacija za Kredite za održavanje likvidnosti i obrtna sredstva usled pandemije COVID – 19

Opis potrebe

Tehnička podrška i obrada aplikacija za Kredite za održavanje likvidnosti i obrtna sredstva usled pandemije COVID – 19 FZRRS, kao odgovor novonastaloj situaciji realizovani su kao neplanirana aktivnost, a prema zahtevima Ministarstva privrede RS i FZRRS, dinamikom usklađenom sa FZRRS.

Očekivani rezultati u 2020.

Nije planirano

Ostvareni rezultati u 2020.

- U 2020. godini RARIS pružio tehničku podršku u pripremi aplikacija za preko 200 klijenata.
- RARIS pružio uslugu obrade 120 pristiglih aplikacija iz čitave Srbije.
- U RARIS-u je u 2020.godini potpisan 21 ugovor za COVID 19 kredit u ukupnom iznosu od 42.100.000 dinara odobrenih sredstava.

n) Viber zajednica (VZ) BIZNIS INFO - RARIS

Opis potrebe

U današnjim uslovima digitalizacije poslovanja sve je veća potreba da se potencijalnim i postojećim investitorima, preduzetnicima i poslovnim ljudima brzo i lako prosleđuju informacije i podrška. Ovaj program je osmišljen početkom 2020. godine kao način da se velikom broju korisnika olakša pristup bitnim informacijama putem platforme koju koristi veliki broj ljudi. Pokrenuta Viber zajednica izazvala je interesovanje velikog broja ljudi, a Viber Rakuten je RARIS-u ponudio podršku i partnerstvo u realizaciji aktivnosti. Viber Zajednica BIZNIS INFO – RARIS do kraja 2020. godine informiše preko 700 članova zajednice u zemlji i dijaspori, a očekivanja su da će se VZ i dalje razvijati.

Očekivani rezultati u 2020.

Nije planirano

Ostvareni rezultati u 2020.

- Uspostavljena poslovno tehnička saradnja sa Viber Rakuten.
- Za 8 meseci postojanja VZ ima 700 članova
- Od aprila do decembra 2020. godine podeljeno preko 30 korisnih informacija kroz VZ

5. Implementacija projekata za koje je obezbedjeno eksterno finansiranje

Planirano je da RARIS u 2020-toj radi na minimum 3 eksterno finansiranih projekta, a radilo se na 7 projekata koji su eksterno finansirani.

To su sledeći projekti:

I – GO DIGITAL!

Projekat GO DIGITAL! Je realizovan je kroz program koji finansira EUPRO i on je imao za cilj pomoć biznisima u istočnoj Srbiji koja posluju u turizmu i povezanim sektorima da se suoče sa izazovom koji donosi digitalizacija pružajući im konkretnu podršku.

Nakon obuke koju je prošlo osoblje RARIS, ali i još 5 institucija za podršku biznisu, pružena je podrška u digitalizaciji preduzećima iz turističkog sektora.

Početak godine bio je raspisan javni poziv, na koji se prijavilo 55 preduzeća a od njih, odabrano je 45 koja su ispunjavala uslove za učešće u Projekte.

Odabrani preduzetnici i preduzeća su dobili besplatno:

- Obuku koja je imala za cilj da pomogne da otpočnu sa uvođenjem digitalizacije u sopstveni biznis. Na obukama su obradene teme kao što su: Pretraga subvencija i drugih izvora finansiranja, Elektronski servisi, Pretraga potencijalnih poslovnih partnera, E-poslovanje itd. i na njima je učestvovalo ukupno 48 preduzeća.
- Konkretnu pomoć za podizanje vidljivosti na najvažnijim turističkim platformama kao i za pripremu i realizaciju digitalne marketing kampanje dobilo je ukupno 44 preduzeća. Na praktičnim radionicama preduzetnicima je pružena pomoć da naprave marketing plan, da postavite svoj biznis na Google Maps, da otvore ili unaprede stranicu na Facebooku ili Instagramu, da se predstavite na Bookingu, TripAdvisoru ili nekoj drugoj turistički relevantnoj digitalnoj platformi.
- Praktičnu podršku u vidu izrade logoa firme, proizvoda ili usluge; vizuala za kampanje na društvenim mrežama; promo spotova; kampanje na internetu i slično dobilo je ukupno 41 preduzeće, .

II Održivo korišćenje bioenergije u istočnoj Srbiji

Cilj projekta: Promocija održivog korišćenja bioenergije u Istočnoj Srbiji

Projekat je ostvario sledeće rezultate:

Rezultat 1 - Regionalna platforma za održivo korišćenje bioenergije istočna Srbija uspostavljena kao mehanizam sticanja znanja, razmene iskustava kao i formulisanja stavova i interesa regionalnih aktera vezanih za održivo korišćenje bioenergije u istočnoj Srbiji

Aktivnosti

- Izrada analize zainteresovanih strana za održivo korišćenje bioenergije u istočnoj Srbiji.
- Formiranje Regionalne platforme za održivo korišćenje bioenergije u istočnoj Srbiji.
- Izrada preporuka za lokalne politike za održivo korišćenje bioenergije u istočnoj Srbiji.

Rezultat 2 - Unapredjeni regionalni kapaciteti za održivo korišćenje bioenergije

Rezultat 3 - Podržano održivo korišćenje biomase u istočnoj Srbiji

Aktivnosti:

- Izradjene analize stanje / skringa za održivo korišćenje biomase za 3 opštine u istočnoj Srbiji.
- Sve 3 Analize stanja / skringa za održivo korišćenje biomase razmatrane i predstavljene donosiocima odluka u odgovarajućim opštinama.
- Sva 3 Analize stanja / skringa za održivo korišćenje biomase predstavljena medijima i dostupna široj javnosti na Internetu

Rezultat 4 - Podignuta svest javnosti o održivom korišćenju biomase. Kreirana i implementirana digitalna kampanja za društvene mreže o održivom korišćenju biomase.

Ovaj je finansiralo Nemačko savezno Ministarstvo za međunarodnu saradnju i razvoj (BMZ) u okviru Nemačke klimatsko-tehnološke inicijative (DKTI). Politički partneri projekta su: Kancelarija za upravljanje javnim ulaganjima, Ministarstvo rudarstva i energetike, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Ministarstvo za zaštitu životne sredine.

III. INICIJATIVA ZA OČUVANJE ZEMLJIŠTA.

Projekat Inicijativa za očuvanje zemljišta (Soil preservation initiative nov! SPIN) realizuje RARIS u partnerstvu sa Opštinom Bojnica iz Bugarske, u okviru Interreg IPA CBC Programa prekogranične saradnje Bugarska – Srbija, kofinansiran od strane Evropske unije.

Projektom su realizovane sledeće aktivnosti:

- Konferencija na početku projekta (Zaječarski okrug)
- Izrada Vodiča za zaštitu zemljišta
- Trening o zaštiti zemljišta (Zaječarski okrug)
- Konferencija o prekograničnoj zaštiti zemljišta (Bugarska)
- Izrada Akcionog plana zaštite zemljišta u prekograničnom području
- Sastanci Prekogranične radne grupe za zaštitu zemljišta (Bugarska i Srbija)
- Internet platforma
- Finalna konferencija projekta (Zaječarski okrug)

Opšti cilj projekta je očuvanje i poboljšanje kvaliteta zemljišta u Vidinskom i Zaječarskom okrugu i pograničnom području.

Specifični cilj: Unapređenje kapaciteta u Vidinskom i Zaječarskom okrugu za zajedničko očuvanje i poboljšanje kvaliteta zemljišta izloženog zagađenju izazvanim ljudskim aktivnostima.

IV. Diaspora Engagement Framework Technical Assistance to RDA and LGS .

Ovaj grant je realizovan u okviru projekta Link Up! Serbia II čiji je cilj jačanje i posticaj preduzetništva sa i kroz srpsku dijasporu u Austriji, Švajcarskoj i Nemačkoj, olakšavajući pristup znanju, poslovnim mrežama i finansiranju. Link Up! Serbia II projekat finansira Austrijska razvojna agencija (ADA), sredstvima Austrijske razvojne saradnje (ADC) u iznosu od 1.669.454 evra. Projekat sprovodi Međunarodni centar za razvoj migracionih politika (ICMPD) u saradnji sa Ministarstvom za evropske integracije Republike Srbije kao ključnim nacionalnim partnerom, kao i sa drugim ključnim partnerima kao što su 6 regionalnih razvojnih agencija u Srbiji i Privredna komora Srbije.

Geografski fokus u Srbiji: Beograd, centralna, istočna i jugoistočna Srbija.

Dijaspora fokus: Srpska poslovna dijaspora u Austriji, Nemačkoj i Švajcarskoj (DACH zemlje).

V. Jačanje kapaciteta za razvoj preduzetničke infrastrukture u istočnoj Srbiji

Ovo je projekat koji je finansirao RAS.

U okviru projekta realizovane su obuke za Upravljanje projektnim ciklusom (sa akcentom na EU finansiranje). Na dve obuke obučeno je ukupno 40 korisnika, predstavnika JLS, KLER i ARRA, privrede, obrazovanja i civilnog društva sa ciljem podizanja njihovih kapaciteta za samostalnu pripremu i vođenje projekata koji doprinose ukupnom regionalnom razvoju.

Kroz projekat su takođe izrađene i dve Studije u sektorima koji su od posebnog značaja za region. Kroz ove dve studije istražene su potrebe i mogućnosti za unapređenjem preduzetničke infrastrukture u istočnoj Srbiji. Izrađene su:

- Analiza mogućnosti unapređenja preduzetničke infrastrukture metalnog sektora i
- Analiza mogućnosti unapređenja preduzetničke infrastrukture prehrambene industrije

Ove dve studije služe kao smernica za dalje aktivnosti u ovim sektorima na bazi istraživanja realnih potreba.

Kao dodatni doprinos ukupnom regionalnom razvoju i razvoju preduzetništva i infrastrukture kroz projekat su izrađene i razrađene 4 projektne ideje (Project Fiche)

U cilju promovisanja regionalnog razvoja i preduzetničke infrastrukture održano je i jedno studijsko putovanje na kome su korisnici upoznati sa primerima dobre prakse i ulogom lokalnih vlasti u pripremi i implementaciji lokalnih i regionalnih razvojnih projekata. Studijsko putovanje držano je u Gradovima Kragujevac, Beograd i Zrenjanin.

VI. Skills4Jobs - Improving employment opportunities and social inclusion of marginalized groups, by enhancing business environment in Eastern Serbia.

Projekat finansiran od strane Norveške ambasade na Programu Norveška za vas, u okviru javnog poziva: Support to Youth Employment and Social Inclusion in Underdeveloped Areas – CFP 01-2020. RARIS je partner na projektu, vodeći partner je RRA Braničevo – Podunavlje.

Projekat „Veštine za poslove“ realizuje se u 14 manje razvijenih opština u Borskom, Zaječarskom, Braničevskom i Podunavskom okrugu: Kladovo, Negotin, Sokobanja, Knjaževac, Boljevac, Golubac, Žabari, Žagubica, Kučevo, Malo Crniće, Petrovac na Mlavi, Velika Plana, Veliko Gradište, Smederevska Palanka.

Projekat je pre svega namenjen:

- Firmama koje posluju u turizmu i povezanim sektorima
- Nezaposlenim mladima, ženama, ruralnom stanovništvu i predstavnicima ostalih osetljivih grupa

Glavni ciljevi projekta su:

- Unapređenje konkurentnosti i održivosti lokalnih preduzeća u turizmu i povezanim sektorima
- Unapređenje (samo)zapošljivosti mladih i drugih marginalizovanih grupa
- Unapređenje poslovnog okruženja u opštinama Golubac, Veliko Gradište, Negotin, Knjaževac

VII "Uspostavljanje efikasne koordinacije u procesu pristupanja Srbije Evropskoj uniji"

U projektu su realizovane sledeće glavne aktivnosti:

- Uspostavljanje on-line informacionog sistema na sajtu RARIS-a za pružanje informacija o mogućnostima i izvorima finansiranja (IPARD i slično). Uspostavljen je on-line informacioni sistem na sajtu RARIS-a. za pružanje informacija o mogućnostima i izvorima finansiranja. Ovaj sistem treba da omogućiti osnivačima i drugim zainteresovanim stranama u istočnoj Srbiji pravovremeno informisanje o dostupnim finansijskim (pre svega bespovratnim) sredstvima za realizaciju projekata kao što su IPARD I slični.
- Izrada radnog materijala za IPARD. Izrađen je praktični radni materijal za IPARD (flajer, brošura i uputstvo za IPARD). Instrument za pretprišupnu pomoć (IPA II) predstavlja pomoć državama potencijalnim kandidatima za članstvo i državama u statusu kandidata da proces stabilizacije i pridruživanja sprovedu u skladu sa njihovim specifičnostima.
- Uspostavljanje Viber zajednice za podršku poslovanju. Uspostavljanje Viber zajednice za podršku poslovanju ima za cilj podršku poslovanju mikro, malih i srednjih preduzeća i preduzetnika u istočnoj Srbiji. Ova platforma treba da pruži ciljnoj grupi sve relevantne informacije koje im mogu pomoći u poslovanju, a pre svega informacije o dostupnoj tehničkoj, finansijskoj i nefinansijskoj podršci.
- Priprema radnog materijala za obuke za pripremu i upravljanje projektima. Pripremljen je kompletan set prezentacija i radnih materijala za obuku za PCM. Radni materijal su bazirani na pristupu matrice logičkog okvira.
- Izrada praktičnog vodiča za korišćenje interaktivnog METAPLAN diskusionog pristupa. Metaplanov metod upravljanja je dokazano i efektivno sredstvo za postizanje zajedničkog razumevanja u grupnim diskusijama.

- Izrada praktičnog Vodiča za organizaciju edukacija. Izrađen je praktični vodič za organizaciju treninga/edukacija. Vodič sadrži prateće obrasce, u formi aneksa, koji omogućavaju jednostavnu organizaciju treninga.

6. Promocija mogućnosti investiranja u region

Opis potrebe
Nizak nivo investiranja u region značajno usporava razvoj regiona. Ovaj problem ima više uzroka od kojih su najvažniji: <ul style="list-style-type: none"> • Loša saobraćana povezanost regiona sa glavnim koridorima • Lokalne samouprave još uvek nisu dobile pravo raspolaganja imovinom • Nizak nivo pripremljenosti projekata za investiranje • Region nije prepoznat kao investiciona destinacija Sve ovo ukazuje na potrebu da se paralelno radi na nekoliko koloseka. RARIS će zajedno sa lokalnim samoupravama i privredom regiona pre svega radi na promociji mogućnosti investiranja u region.
Aktivnost
U toku 2020. godine glavne aktivnosti su bile: <ul style="list-style-type: none"> - Započeta izrada Vodiča za investitore za više opština. - Mapirano 23 investicionih mogućnosti - Mapirano 30 investicija iz dijaspor - Pripremljen projekat „Podrška privlačenju direktnih investicija u istočnu Srbiju“ u partnerstvu sa opštinom Knjaževac koji je odobren za finansiranje od strane RAS-a. , - Pripemana je dopuna podataka na sajtu http://raris.org/invest - Pomoć u pripremi i prezentaciji investicionih projekata. RARIS je pokrenuo inicijativu za organizovanje prezentacije o investicionim potencijalima regiona pred potencijalnim investitorima u Beogradu. Obavljeni su preliminarni razgovori sa gradovima i opštinama iz regiona, definisan je koncept promocije i otpočelo se sa pripremom prezentacije koja nije održana zbog Pandemije Korone. - Povećanje nivoa saznanja i interesovanja dijaspor u investicione potencijale T.K.
Ostvareni rezultat u 2020.
Očekivani rezultati: <ul style="list-style-type: none"> • Investicioni potencijali regiona dostupniji potencijalnim investitorima, Ostvareni rezultati: <ul style="list-style-type: none"> • Investicioni potencijali regiona dostupniji potencijalnim investitorima.

7. Lobiranje i zastupanje interesa

Opis potrebe
Nedovoljni uticaj regiona i opština na mestima gde se odlučuje.
Aktivnost
RARIS je lobirao i zastupao interese svojih osnivača pred domaćim i međunarodnim interesnim grupama.

Potrebe regiona su predstavljane različitim političkim, strukovnim i drugim grupacijama iz regiona i dobijena široka podrška za njihovu realizaciju. Potrebe i projekti regiona su predstavljeni na više skupova i u više prilika.

RARIS je prepoznat kao primer dobre prakse saradnje lokalnih samouprava, biznisa i drugih organizacija na rešavanju regionalnih problema.

RARIS je član Radnih grupa za programiranje programa prekogranične saradnje za novu finansijsku perspektivu EU za period 2021 - 2027 Bugarska – Srbija i Rumunija – Srbija koje su tokom godine definisale programske aktivnosti za naredni period.

Tokom 2020-te godine RARIS je nastavio da radi na uspostavljanju bolje saradnje sa dijasporom u Austriji.

Tokom 2020. RARIS je nastavio sa praksom aktivnog odnosa po javnošću i sa drugim partnerima, od opština preko različitih Ministarstava, i relevantnih međunarodnih organizacija i ambasada do vodećih firmi.

U regionu se RARIS promovisao kroz:

- Održavanje konferencija za štampu
- Emitovanja Saopštenja o važnim događajima
- Gostovanja na lokalnim medijima
- Predstavljanje projekata na lokalnim medijima,
- Newsletter-a

WEB sajt RARIS-a www.raris.org je u 2020. imao 60,760 posetilaca.

Newsletter RARIS-a je u 2020 . imao 1 izdanje.

Facebook stranica RARIS-a ima 2.171 pratilaca

RARIS je uspostavio dobru saradnju sa drugim Regionalnim razvojnim agencijama u Srbiji i sa njima formirao asocijaciju SARRA – Srpska asocijacija regionalni razvojnih agencija. Posebno je značajna saradnju koju RARIS ima sa drugim Regionalnim razvojnim agencijama iz statističkog regiona Južna i Istočna Srbija u okviru Asocijacije „Jugoistočna razvojna mreža“. Asocijacija ima za cilj da promoviše ravnomerni regionalni razvoj južne i istočne Srbije, dok će regionalne agencije za razvoj koje deluju na toj teritoriji - svojom međusobnom saradnjom, razmenom iskustava i umrežavanjem doprinosti ubrzanom regionalnom razvoju ovog dela Srbije, kao i čitave zemlje.

Osnivači asocijacije su:

- Regionalna razvojna agencija – "Jug" Niš
- Regionalna razvojna agencija "Braničevo – Podunavlje"
- Centar za razvoj Jablaničkog i Pčinjskog okruga
- RARIS, Regionalna agencija za razvoj istočne Srbije

RARIS je posvetio pažnju i osetljivim društvenim pitanjima kao što su na primer: rodna ravnopravnost i zaštita životne sredine.

Ostvareni rezultat u 2020.

Očekivani rezultat:

- Problemi, potencijali i ideje istočne Srbije su postali dostupni većem krugu nosioca procesa odlučivanja u zemlji i šire

Ostvareni rezultat:

- Problemi, potencijali i ideje istočne Srbije su postali dostupni većem krugu nosioca procesa odlučivanja u zemlji i šire.

8. Edukacija i obuka

<p>Opis potrebe</p> <p>Edukacija i obuka je stalna aktivnost RARIS-a koja je i u protekloj godini uspješno realizovana u skladu sa evidentiranim potrebama za obukama i treningom od strane osnivača. Ove godine akcentat bio na treninge i obuke koji su namenjeni lokalnim samoupravama, javnom i NVO sektoru. Dominirale su teme vezane za poljoprivredu, razvoj turizma, upravljanje projektnim ciklusom, proces priključivanja Srbije EU i sl. Stalno je prisutna potreba da se sa edukacijama nastavi sa ovom i sa ostalim prepoznatim temama u skladu sa Programom sveobuhvatnog jačanja kapaciteta lokalnih samouprava u istočnoj Srbiji.</p>
<p>Aktivnost</p> <p>RARIS je u 2020. organizovao različite obuke i treninge:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Edukacija „Marketing razvoja biciklističkog i vinskog turizma“, Bor, 18-20 februar, 39 učesnika 2. On-line obuke iz preduzetništva, platforma „Znanje za poslovanje“, 11-30 april, 53 učesnika 3. On-line obuke o IPARD fondovima, platforma „Znanje za poslovanje“, 11-30. april, 32 učesnika 4. On-line obuke iz turizma, platforma „Znanje za poslovanje“, 11-30 april, 21 učesnik 5. Edukacija za pisanje projekata, Zaječar, 2-3 jul, sa 20 učesnika 6. Edukacija za izradu akcionog plana zaštite zemljišta, Zaječar, 7-8 jul 2020 sa 16 učesnika 7. Edukacija za pripremanje preko-graničnih vinskih ruta, Boljevac, 7 i 8 septembar, 23 učesnika 8. Edukacija „Kako održivo i efikasno obezbediti drvnu biomasu za dobijanje (toplotne) energije“, Bor, 15.septembar, Bor; 24 učesnika 9. Edukacija za pisanje projekata, Bor 16-17. septembar, sa 20 učesnika 10. Edukacije iz digitalnog marketinga, Bor, 30. septembar i 1. oktobar, 14 učesnika 11. Edukacije iz digitalnog marketinga, Zaječar, 22 i 23 oktobar, 15 učesnika <p>RARIS je u 2020 organizovao studijsko putovanje 27-29.oktobar, na temu „Lokalni projekti u funkciji regionalnog razvoja i razvoj preduzetničke infrastrukture“. 16 učesnika predstavnika lokalnih samouprava</p>
<p>Ostvareni rezultati u 2020.</p> <p>Očekivani rezultati:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Realizovano 6 treninga/seminara sa najmanje 120 učesnika • Omogućeno učešće na najmanje jednom treningu u inostranstvu za predstavnike opština <p>Ostvareni rezultati:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Realizovano je 11 treninga / seminara sa više od 270 učesnika • Ove godine nije organizovano učešće predstavnika opština na treningu u inostranstvu zbog Kovid 19, jer ni jedan program sa kojim je do sada takva saradnja ostvarivana nije nudio takvu mogućnost. • Realizovano je 1 studijsko putovanje sa 16 učesnika

9. Podrška Regionalnom razvojnom savetu

Po Zakonu o regionalnom razvoju (član 37) Regionalna razvojna agencija je privredno društvo ili udruženje osnovano za obavljanje poslova odnosno unapređenje regionalnog razvoja, koja je akreditovana, u skladu sa ovim Zakonom. Za region južne i istočne Srbije je po Zakonu predviđeno da se akredituju minimum tri Regionalne razvojne agencije.

Sredstva za rad, realizaciju razvojnih projekata i obavljanje poslova Regionalna razvojna agencija (član 38) obezbeđuju se iz:

- prihoda koje ostvari obavljanjem poslova;
- budžeta jedinica lokalne samouprave koje su osnivači Regionalne razvojne agencije
- donacija, sponzorstava, razvojne pomoći domaćih i stranih pravnih i fizičkih lica;
- drugih izvora, u skladu sa zakonom.

Po članu 39 istog Zakona Regionalna razvojna agencija obavlja sledeće poslove:

- učestvuje u pripremi i sprovođenju razvojnih dokumenata i prati njihovu realizaciju na nivou regiona i jedinica lokalne samouprave
- saraduje sa autonomnim pokrajinama i jedinicama lokalne samouprave u pripremi i primeni lokalnih razvojnih planova;
- predstavlja interes regiona u odnosima sa Nacionalnom agencijom za regionalni razvoj i u okviru svoje nadležnosti učestvuje u realizaciji usvojenih razvojnih dokumenata;
- priprema i sprovodi programe stručnog usavršavanja za potrebe razvoja privrednih društava i preduzetništva, razvoja infrastrukture i razvoja institucija i organizacija i za unapređenje kapaciteta jedinica lokalnih samouprava
- prati i sprovodi mere i realizuje razvojne projekte za koje je ovlašćena;
- obavlja poslove međunarodne, prekogranične i međupštinske saradnje iz svoje nadležnosti;
- vodi informacioni sistem od značaja za regionalni razvoj jedinica lokalne samouprave
- obavlja i druge poslove u skladu sa osnivačkim aktom.

Regionalni razvojni savet za region istočne i južne Srbije nije formiran, tako da nije bilo aktivnosti.

10. Jačanje kapaciteta RARIS-a

a) Obuke i edukacije

Opis potrebe
RARIS treba da ojača svoje kapacitete kako bi mogao da pruža bolje usluge svojim osnivačima.
Aktivnost
Jačanje kapaciteta RARIS-a se realizuje kroz sledeće aktivnosti: <ol style="list-style-type: none"> 1. Trening i obuka zaposlenih i   <ul style="list-style-type: none"> • Mala škola KAIZEN™-a – Razvojna Agencija Srbije –20.08.-17.09.2020 • Obuka za početnike u biznisu – 03.03.2020 • Obuka za pisanje projekata Bor–16-17. septembar

<ul style="list-style-type: none"> • Cost Action 18110 - Underground Built Heritage as catalyser for Community Valorisation - Working group 6: Developing creative activities and a new branding for the Mining Park of la Union- Napoli 10.02.-15.02.2020. • "Priprema predloga projekata za EU programe" Razvojna Agencija Srbije i Ministarstvo za Evropske Integracije – 15.12.2020 <p>2. Zaposleni su učestvovali na jednom studijskom putovanju: „Lokalni projekti u funkciji regionalnog razvoja i razvoj preduzetničke infrastrukture“.- 27.-30.10.2020</p>
<p>Ostvareni rezultat u 2020.</p> <p>Očekivani rezultati su bili:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zaposlenima omogućeno učešće na najmanje 5 treninga ili obuka ili studijskih putovanja <p>Ostvareni rezultati su:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zaposleni su učestvovali na jednom studijskom putovanju • Zaposleni su učestvovali na 5 treninga

b) Digitalizacija

<p>Opis potrebe</p> <p>Ova 2020-ta je za RARIS bila godina digitalizacije. Tu smo i da pomognemo regionu na putu digitalne transformacije i industrijska revolucija 4.0.</p> <p>Digitalizacija je proces u kome se informacije (koje su, posle digitizacije, već u digitalnom obliku) objedinjuju tako da se povežu i lakše koriste, radi pojednostavljenja ili ubrzanja nekih operacija koje su se ranije radile ručno.</p> <p>Praktično, isto ono što se radilo na stari, analogni, „papirni“ način, digitalizacijom je omogućeno da se radi na digitalni način. Nije menjana suština, samo je promenjen oblik, uz brojne prednosti koje računari i umreženost sami po sebi donose, poput automatizacije koja u mnogo čemu zamenjuje ljudski rad.</p> <p>Zahvaljujući digitizaciji i digitalizaciji, informacije su postale lako dostupne za upotrebu na različitim platformama, uređajima i interfejsima. I to je digitalni svet u kome danas živimo.</p> <p>Digitalna transformacija je ono što dolazi nakon digitalizacije, potpuno se razlikuje od kompanije do kompanije, jer iako se koriste iste digitalne tehnologije, suština se tiče transformacije ljudi, promene njihovog načina mišljenja. Digitalizacija je mogla da se dešava i u okvirima starog, nasleđenog, industrijskog poslovnog modela, a digitalna transformacija je neostvariva u tom okviru, jer zahteva novi, digitalni poslovni model. On je neophodan na putu iz tradicionalne ekonomije u novu, digitalnu ekonomiju.</p> <p>Digitalna transformacija je proces integracije digitalnih tehnologija u sve oblasti poslovanja, uz radikalne promene u načinu korišćenja tehnologije, ljudi i poslovnih procesa, radi unapređivanja korisničkih iskustava u skladu sa stalnim promenama na tržištu.</p> <p>Nije pitanje da li RARIS treba da doživi digitalnu transformaciju, već kada će se i po koju cenu to desiti. Što se pre desi, cena je manja.</p>
<p>Aktivnost</p> <ul style="list-style-type: none"> - Unapređena mežna infrastruktura i ubrzan internet. Uvedeni su kablovi 6 kategorije koji omogućuju protok podataka od 1000mb/s. Unapređena WiFi mreža i pojačan signal - Uveden je optički internet brzine 200/80 Mb/s - Uveden je Cloud sistem i jednostavan i brz rad na daljinu.

- Unapređeni su skladišni kapaciteti i zaštita podataka
- Uveden ili razvijen rad na više online platformi i društvenih mreža: FaceBook, Instagram, YouTube, Viber.
  - Pokrenuta Viber Zajednica: RARIS Biznis Info za pružanje informacija o aktuelnim dešavanjima i konkusima od značaja za privredu (zajednica ima preko 700 članova)
  - Pokrenuta Viber Zajednica: Dijaspورا Biznis Info za pružanje informacija dijaspori o aktuelnim dešavanjima i mogućnostima za poslovno povezivanje i investiranje u region
- Uvedeno je aktivno korišćenje aplikacija Skype, ZOOM i Slack za komunikaciju u okviru tima i sa okruženjem.
- Stimulisano učenje kroz rad u sveri digitalnih i online tehnologija.
- Digitalizovani su tradicionalni poslovni procesi radi bržeg i efikasnijeg rada
- Proširena je upotreba Ebanking-a
- Digitalizovana je arhiva

Ostvareni rezultati u 2020.

- Postavljena je osnova infrastrukture za digitalizaciju RARIS-a
- Uvedena 3 digitalna procesa u redovno poslovanje
- Uvedeni su novi (digitalni, online) oblici komunikacije kroz društvene mreže i nove aplikacije za komunikaciju